„Magyar nyelv! Sarjadsz és egy vagy velünk / és forró, mint forrongó szellemünk!”

www.nyugatijelen.com

NYUGATI JELEN

Polgári napilap

Megjelenik Arad, Fehér, Hunyad, Krassó-Szörény és Temes megyében

4,00 lej
Előfizetőknek **kedvezményesen**

XXXV. évfolyam, 9331. szám • 8+8 oldal
Péntek–vasárnap, 2023. október 6–8.

A játékos ember 5.

Főhajtás a Klapka-emléktáblánál 5.

€	4,9700	↘
$	4,7293	↘
Forint	1,2826	↗

120 Ft.; 0,60 euró. Havi 1800 Ft.; 9 euró + postaköltség

5 948429 702417 22 275

A szabadságharc ábrázolása Thorma János festészetében

A szabadság, függetlenség, testvériség olyan alapfogalmak, amelyek mindig kiemelten fontosak voltak a magyarság számára. Ezeknek a hivatkozási alapját és megjelenítését szolgálta az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emléke. Az eszmék a művészetet is megérintették, számos művész fejezte ki véleményét, álláspontját és viszonyát ezzel kapcsolatban, köztük Bellony László, Than Mór, Orlay Petrich Soma, Székely Bertalan, Madarász Viktor, Benczúr Gyula, Munkácsy Mihály, Feszty Árpád, Borsos József, Thorma János és sokan mások. Egy emlékképben két dolog sűrűsödik össze: maga a korabeli esemény, és azon keresztül a mindenkori jelennek szóló üzenet. Mindkettőnek az ábrázolása különböző módokon nyert formát, egy-egy művész álláspontjának függvényében. Ezt a személyes érintettség, egy közösség érzülete vagy a hivatalos művészetpolitika elvárásai befolyásolták. A szabadságharc bukása után hosszú ideig csak kevés kép készülhetett az eseményekről, ennek elsődleges oka a cenzúra volt. Az ábrázolások nagy része így is elsősorban külföldön kiadott grafikai lap volt, az a néhány téma pedig, amely megfestésre került, legtöbbször a műterem rejtekében maradt. Az 1867-es Kiegyezés után készült képek nagy része leginkább a társadalmi elvárások, a nemzeti identitástudat alapján kapott kifejezési formát – ez a meghatározó stílus, amelyet Lyka Károly találóan „nemzeti romantikának” nevezett, még nagyon sokáig kiemelt szerepet játszott. Az általánosan elterjedt allegorikus akadémista festészet jól megfelelt a magasztos eszmék kifejezésének.

Petőfi Sándor írta: *„Mi voltunk a lámpafény, mely midőn a többi alszik, ég a sötétség éjjelén”*. Ezt a fényt, a szabadság lángját továbbvinni, tovább éltetni, nagy feladat az utókornak. Számos író, költő, zenész, képzőművész vállalta ezt a nemes feladatot, hogy tolmácsolják a szabadságharc üzenetét a későbbi korok nemzedékeinek, hogy műveikkel neveljenek, tanítsanak arra, hogy nincs elveszett küzdelem, hogy az igaz ügyért érdemes harcolni, és hogy erősítsék nemzetünk élni akarását, mert hittel és életerővel győzni lehet a zsarnokság fölött.

A történelmi múltat ábrázoló művészek közül kiemelkedik Thorma János festőművész, aki két monumentális alkotásával, a *Talpra magyar*ral és az *Aradi vértanú*kkal méltón tiszteleg a hősök előtt.

Thorma János elszegényedett nemesi családban született 1870-ben Kiskunhalason, de 14 éves korától, 1884-től Nagybányára költözött, ahol kibontakozott művészi tehetsége. Gimnazista korától élete végéig kötődött és ragaszkodott a történelmi romantikához, monumentális kompozícióin a magyar történelmi festészet legjobb hagyományainak tisztelete érződik. A múltat, a történelmet tudatformálóan ábrázolja mindkét monumentális festményén. A *Talpra magyar* c. festményét 1898-ben kezdte el, és élete végéig, 1937-ig dolgozott rajta. Már a kép mérete is lenyűgöző: 380x600 cm (eredetileg 6 m hosszúra és 4 m magasra tervezte). Ilyen nagyméretű kép megfestésére külön műtermet építtetett a nagybányai családi ház udvarán. A téma kiválasztása nem lehetett véletlen, hiszen már diákkorában is forradalmi eszméket vallott, így a kép nem egyszerűen történelmi festmény, nemcsak visszaemlékezés, hanem a művész és nemzedékének a vele azonos politikai nézeteket valló magyar társadalomnak a véleményét, az érzéseit fejezi ki. Rengeteget dolgozik, jól halad a munka, mégis ötévi festés után megsemmisíti az addig elkészült alkotást, és 1903-ben új koncepcióval kezdi újra a *Talpra magyar* festését. Budapestre utazik, rajzokat, vázlatokat készít a helyszínről, történelmi és helyrajzi adatokat gyűjt. Naponta 8–10 órát dolgozik a festményen. Egész életvitelét, időbeosztását meghatározza ez a mű. A több hónapos, intenzív munkája mellett alig jut ideje és energiája más képek megfestésére, de ebben a periódusban készülnek el a *Mezőn*, a *Borús időben* és az *Ibolyaszedők* című festményei, amelyek egyéni karakterük folytán a táj líraiságával ragadják meg a néző figyelmét.

Thorma Jánosban 1893-ban merült fel az aradi vértanúk megfestésének eszméje. Kortársai leírásai szerint a festő első dolga volt a tények megismerése, feltárása, ezt a lehető leglelkiismeretesebben végezte el. Minden forrásanyagot elolvasott, a helyszín megismerésére Aradra utazott, találkozott és alaposan kikérdezte a még élő szemtanúkat, sőt még egy akasztásos kivégzésen is részt vett Szatmáron. A kertjükben ácsoltatott hatalmas, fából készült műteremben eredetileg egy 400x800 cm-es vásznat feszít ki, amelyet fokozatosan csökkent. A kép végleges mérete 350x640 cm lesz. Ezek után alakította ki a koncepciót, történelmi jelmezekbe öltözött modellekkel dolgozva festette meg a nagyméretű képet. Meg volt győződve róla, hogy a történeti és helyrajzi hitelesség betartásával fokozható a művészeti teljesítmény. Ennél a festménynél sem lehetett véletlen a téma kiválasztása, neveltetéséből, hazafiságából adódott. A képet a művész minden színpadiasságtól mentesen alkotta meg, mintha egy pillanatfelvételt látnánk a szabadságharc legtragikusabb eseményéről. A kép, amelynek megfestéséhez különös erkölcsi erő, bátorság, művészi érettség kellett, nemcsak történelmi festmény, nemcsak visszaemlékezés, hanem az adott kor egy társadalmi rétegének politikai véleményét, érzéseit is kifejezi.

DR. VAJDA SÁNDOR

Folytatása a 4. oldalon

Emlékezzünk!

Az aradi magyarság évről évre kegyelettel adózik a magyar szabadságért életüket áldozó hősök, az „aradi tizenhárom” emlékének. Idén a 174 évvel ezelőtti tragikus őszre emlékezünk, amikor vérbe fojtották a magyar szabadságküzdelmet, kivégezték Aradon a hősöket. Jelenlétünkkel és a szívünk legmélyén őrzött gyásszal ma is bizonyítjuk, hogy hőseink tettei példaértékűek, emlékük kitörölhetetlen. Ez alkalomból meghívjuk Önt, hogy vegyen részt a Magyar Golgotán mártírhalált halt hős tábornokok kivégzésének 174. évfordulójára szervezett rendezvényeinken, amelyeknek a programját alább ismertetjük:

16.00 – tisztelgés és koszorúzás a Vesztőhelyen;

17.30 – szentmise az aradi vértanúk emlékére az Arad-belvárosi római katolikus templomban. Főcelebráns és szónok Horváth Zoltán István, a Pesti-Belső Espereskerület esperese;

18.30 – felvonulás az Arad-belvárosi római katolikus templomtól a Szabadság-szoborig;

19.00 – emlékezés és koszorúzás a Szabadság-szobornál. A megemlékezés kiemelt szónoka Lázár János építési és közlekedési miniszter úr;

20.00 – fáklyás felvonulás a Szabadság-szobornál.